

majhnem prostoru (160 str.) ne more postati jasna podoba vsakega posameznika, ob takih prilikah se celo rado zgodi, da kakšen boljši pisatelj slabše izpade kot povprečni literati. Najmočnejši so vsekakor Jovkov, Kalfov, Petkanov, Šašmanov ter lirična poezija Elina Pelina, Dore Gabe in Karaljičeva. Temeljni ton te antologije je poezija zemlje, ljubezen do kmeta, nekak opisovalni realizem (graditev hiš!), vse to pa prepleteno z osredno liričnostjo. Ni v teh balkanskih pisateljih velemestnega naturalizma (na Maupassanta spominja samo Šišmanov), ne širokih romantičnih strasti: vse črtice so kratke novelice iz kmečkega življenja, male kabinetne slike ali pesmi z velikim zanosom, in samo ena, dve podobni feljtonom (Gospod iz vodenca in gospodična iz kisleca!). — Knjiga je brez dvoma bila zelo potrebna, mogoče najbolj potrebna med vsemi izdajami »Luče«, in prihaja tudi v pravi čas, ko se nam šele odpira pogled v našo tretjo bratsko književnost. Veliko ceno daje knjigi — ne samo omenjeni lit. pregled, — ampak tudi biografski in bibliografski podatki o posameznih pisateljih (s sliko), največ pa je vreden pregled vseh, dozdej na srbohrvatsko prevedenih bolgarskih del (samostojno in v periodikah). Samo v knjigah imajo Srbohrvati vsaj osem del, dočim smo Slovenci še daleč za njimi. Naj bo to opomin, da je že čas, da pogledjmo tudi mi v svoji predvojni maniji vsaj malo tudi — k svojim sosedom.

»Luča« je biblioteka, ki bo brezdvomno tudi na slovensko šolo razvila svoj vpliv kot pomožna knjiga za srbskohrvatski jezik. Zato bi želeli, da bi bile knjige popolnoma komentirane, to je: literarno, historično in jezikovno, kar sedaj niso. Shematični uvod v knjigo je presuh in se čisto v knjigi izdanega dela komaj dotakne, namesto da ga od vseh plati osvetli; jezikovni komentarji pa so nepopolni (Šenoa). Tudi bi želeli, da bi bil svetovni nazor enotnejši, da se ne podira z enim predmetom, kar se z drugim gradi, kakor se je zgodilo v tej seriji, ampak da se po vseh pedagoških principih pomaga naši šoli. Bilo bi dobro, da si prireditelji ogledajo šolske izdaje drugih narodov, da ne bodo njihove izdaje samo pretiskovanje starih tekstov. Profesorsko društvo si mora staviti večjo in hvaležnejšo nalogo. Želimo pa in tudi upamo, da bomo tudi Slovenci že dobili knjižnico komentiranih šolskih pisateljev, in to domačih kakor tudi svetovnih. Tine Debeljak

Meštrović MCMXXXIII. Izdala »Nova Evropa«, Zagreb 1934.

To knjigo, ki vsebuje razen uvoda 116 slik, je priredil s sodelovanjem J. Kljakovića in M. Čurčina Meštrović sam. V uvodu, s katerim posvečuje svoje življenjsko delo, zbrano ob svoji petdesetletnici, človeštvu, naglašja Meštrović predvsem svoje lastno razmerje do tega dela. Ta pojasnila so tem bolj dragocena, ker se tičejo bolj kakor umetnin Meštrovićeva razmerja do splošnih kulturnih vprašanj, posebno narodnosti in religioznosti, dveh važnih sestavin njegovega dela, ki ju pogosto njegovi kritiki sploh niso razumeli ali pa ju vsaj niso pravilno doumeli. M. podčrtuje nasproti vsem tem načelo umetniške svobode. Ta kratka umetnikova izpoved je jasna in ne dopušča nobene dvoumnosti več.

Drugi uvodni sestavek z naslovom »O poreklu i detinjstvu Ivana Meštrovića« je napisal M. Čurčin. Ta sestavek, ki je spisan po Meštrovićevih lastnih

izjavah in je torej do zadnjega avtentičen, vsebuje vse, kar je dodatno k Meštrovićemu uvodu potrebno za pravilno razumevanje njegovega dela in njegovih osebnih, psiholoških in življenjskih korenin. Na koncu knjige je seznam slik z vsemi potrebnimi zgodovinskimi in bibliografskimi opazkami in dobro izpopolnjuje orientacijo v gradivu in porabnost knjige, ki je v svojem bistvu album M.-ćevega dela do njegovega petdesetega leta. Ker je ob svoji petdesetletnici M. uredil in narodu poklonil tudi galerijo svojih del v lastni hiši na Ilici v Zagrebu, je ta knjiga kot navodilo za razumevanje tam razstavljenega gradiva in njega izpopolnilo tem dragocenejša.

Knjiga je izvršena z največjo skrbjo in je dokaz dovršene domače reprodukcijske in tiskarske tehnike. Izbor je omejen na zrelo delo umetnikovo in ustreza popolnoma okviru, v katerem je M. zasnoval svojo zgoraj omenjeno zagrebško galerijo. Da pa nobena beseda in nobena reprodukcija ne more nadomestiti umetnine same, ako gre res za umetnino, zato nam je tudi ta knjiga zgovoren dokaz. Pripomoček je pač, a zelo slaboten in medel pripomoček. Kdor je enkrat hodil med temi živimi liki v galeriji v Zagrebu in se ž njimi razgovarjal, bo imel domotožje po njihovi družbi. Temu bodo zlasti te knjige izborna služile, da ob tihih urah ubranosti nadaljuje svoje razgovore ž njimi. Celotno Meštrovićevo delo pa, kakor ga on sam ceni in priznava, podajata šele oba, originali v galeriji in ta knjiga. Zasluga njena pa je, da podaja Meštrovića kot človeka in umetnika brez krinke, brez gostobesednih spekulacij ljudi, ki jim je njegova realnost neznana in brez premodrih teorij, ki tako pogosto zapró naivnemu človeku pot do umetnine sploh.

Knjiga Meštrovićevih del je kulturni dogodek prve vrste, predvsem pa odličen kulturni dokument za vse Jugoslovane in ogledalo Meštrovića kot umetnika in človeka. Frst.

Ljubo Karaman, *Umjetnost u Dalmaciji. XV. i XVI. vijek.* Matica Hrvatska, Zagreb 1933.

Kot nadaljevanje svoje l. 1930 v isti založbi izdane knjige »Iz kolijevke starohrvatske prošlosti«, kjer je strnil rezultate svojih in tujih dosedanjih raziskavanj o starohrvatski in dalmatinski umetnosti dobe hrvatskih narodnih vladarjev in samostojnih mestnih uprav, nam nudi dalmatinski spomeniški konservator Lj. Karaman sedaj oris razvoja likovne umetnosti v Dalmaciji iz XV. in XVI. stol. Opremljena je ta knjiga enako kakor prva, čeprav na zunaj ni označena kot njeno nadaljevanje, in zadostno ilustrirana.

Doba XV. in XVI. stol., to se pravi doba prvih dveh stoletij beneškega gospodstva v Dalmaciji z izjemo Dubrovnika, pomeni od prihoda Hrvatov tretji razvit likovne umetnosti v Dalmaciji. Stilistični značaj te dobe je gotski in renesanski. Karaman je raziskal najprej prve pojave gotike v Dalmaciji, ki nastopajo v tej umetnostno konservativni deželi najprej mešani z romanskimi oblikami pod vplivom istotako konservativne Južne Italije in šele pod vplivom lombardske in posebno benečanske gotike privedejo ta slog do zmage. Višek pomeni dekorativna benečanska gotika, katere največji mojster je Jurij Dalmatinec. Še v XV. stoletju pa se pojavi ob nji in deloma v